

CONSTANTIN NICUȚĂ

(1906—1991)

În acest din urmă decembrie inima profesorului Nicuță a încetat să mai bată. Ne-a părăsit pentru totdeauna cel ce a fost dascăl al atîtor generații de sociologi, personalitate de marcă a acestei științe — care în România s-a ilustrat cu câteva nume intrate de acum în panteonul spiritualității naționale: Dimitrie Gusti, Petre Andrei, Henri H. Stahl. Profesorul Nicuță era din stîrpea tot mai rară a intelectualilor „de modă veche”, a cărturarilor mereu iscoditori în labirintul fabulos al Bibliotecii, avînd plăcerea lecturii și dialogului, darul colocvial de a împărtăși și celorlalți voluptatea descoperirii adevărurilor fără de care o viață nu merită să fie trăită.

Născut la Pașcani, în familia modestă a unui ceferist, Constantin Nicuță a urmat cursurile liceului și apoi cele universitare la Iași, oraș de care și-a legat perioada de tinerețe și maturitate intelectuală. A funcționat ca profesor de liceu și apoi ca asistent la Universitate, avînd privilegiul de a sta în preajma lui Petre Andrei pînă la tragica moarte a acestuia în 1940. Frecventînd mediile democratice ieșene din perioada premergătoare războiului, C. Nicuță și-a atras furia elementelor legionare care, în perioada rebeliunii din ianuarie 1941, l-au hăituit, obligîndu-l să se refugieze la un liceu militar pentru a scăpa cu viață. A predat cursuri de filosofie, sociologie și istoria filosofiei și sociologiei la Iași, și, după război, la București. A fost o perioadă ministru adjunct al învățămîntului, îndeplinind apoi, în anii '50—'60, misiuni diplomatice, în calitate de ambasador al României la Viena și Paris, după încheierea cărora s-a reintors la catedră. Relansarea cercetărilor sociologice și înființarea secției de sociologie la Facultatea de filosofie a Universității din București l-au aflat pe profesorul Nicuță în tabăra celor ce au făcut posibilă reinstaurarea în drepturi a acestei atît de vitregite științe în perioada în care comuniștii infeudați Moscovei o puseseră la index laolaltă cu alte științe și discipline taxate ca „reacționare”, „cosmopolite”, „nocive”.

Profesorul Nicuță a fost ani în șir șeful catedrei de istoria sociologiei, a predat cursul de istoria sociologiei la secția de sociologie reînființată, a coordonat colective de cercetare, a condus lucrări de licență și de doctorat, a participat la numeroase manifestări științifice din țară și din străinătate. A fost totodată primul redactor șef al revistei „Viitorul Social” și membru corespondent al Academiei de Științe Sociale și Politice.

Este greu să rezumi în câteva rînduri sau pagini chiar o viață de om dedicată sociologiei, catedrei, mai ales că profesorul Nicuță nu era dintre acei universitari care interpun între ei și studenți bariera intimidantă a autorității didactice. Am beneficiat de șansa de a-l audia la cursuri doi ani de-a rîndul pe profesorul Nicuță, de a-mi prepara și susține lucrarea de licență cu dînsul, de a-l avea ca profesor îndrumător la doctorat. Pot spune că am cunoscut, mai mult decît s-ar putea crede, acea fațetă mai puțin bănuită de alții, a personalității sale intelectuale, de ineputizabila sa generozitate culturală, de acele informații și referințe bibliografice care structurează, la momentul oportun, căutările unui tinăr cercetător în formare.

Cursurile sale de istoria sociologiei erau o incintă. Profesorul Nicuță avea harul de a face ca ideile măștrilor, impletite cu existențele lor terestre, să palpate într-o lume vie, co-

lorată, pasionantă. Deși nutrit la școala filosofiei germane, profesorul Nicuță — ca orice moldovean autentic — nu se putea sustrage tentației de a povesti și repovesti aventura sociologiei de la obârșiile ei pînă în vremea noastră. Mulți dintre colegii mei, care ar fi preferat poate din comoditate să găsească în lecția de curs doar acele elemente strict indispensabile prezentării la examen, erau probabil derutați de incursiunile fascinante, bio și bibliografice, ale profesorului în universul istoriei sociologiei. El căuta întotdeauna să reveleze aspectul „omenesc, mult prea omenesc” al creației și circulației ideilor sociologice. Înriurit de lucrările lui Raymond Aron, profesorul Nicuță recrea pentru studenții săi etapele gândirii sociologice în toate conexiunile și filiațiile lor, spectacolul devenirii sociologiei ca știință identificîndu-se cu procesul „dezvrăjirii” lumii intrate sub zodia dezvoltării industriale, capitaliste și demersul riguros al comprehensiunii istoriei — ca destin colectiv.

Spre sfîrșitul anilor '70 și începutul anilor '80, mă întâlneam destul de des cu profesorul Nicuță și distinsa sa soție, fiica marelui intelectual ieșean Octav Botez, care se vedeau de fiecare dată gazde primitoare, în buna tradiție moldovenească. În acei ani de apăsare ideologică, de cenzură a informației științifice și acces controlat la publicațiile străine de specialitate, conversațiile cu profesorul Nicuță reprezentau pentru mine nesperată ocazie de a lua contact cu acele spații teoretice, cu acele lecturi care mi-au structurat cultura sociologică și filosofică și mi-au canalizat căutările *sine ira et studio*, pe tărîmul solid al cercetării politologice și criticii ideologiilor. Păstrez de la profesorul Nicuță numeroase cărți, unele rarități bibliografice, la care revin adesea cu bucurie și emoție și chiar dacă astăzi profesorul nu mai este printre noi, ceva din spiritul său mă însoțește mereu. Nu-mi pot ierta faptul că în ultimii ani, luat de virtejul grijilor zilnice, mă vedeam doar arareori cu profesorul. Vestea dispariției sale m-a aflat la Chișinău și n-am putut să-l însoțesc măcar pe ultimul său drum.

Pentru cei care l-au iubit și prețuit amintirea luminoasă a profesorului Nicuță va rămîne însă mereu, împreună cu acel nemărturisit sentiment de recunoștință datorat întotdeauna magistrilor grație cărora sîntem ceea ce sîntem.

MIHAI MILCA